

DET SKA BÖRJAS I TID!

Det gamla talesättet ”Det ska böjas i tid (det som krokigt ska bli)” skulle också kunna stämma in som rubrik. Att som ungdom välja gymnasieutbildning, sedan arbete eller högre utbildning för att till sist få en förankring på arbetsmarknaden kan bli en krokig väg. Hur ser sedan yrkeskarriären ut? Reflektera själv någon minut över ditt eget arbetsliv. Kanske följer den inte de drömmar du hade som barn eller tonåring. Vägen har kanske hittills inte varit en spikrak motorväg utan mer utav en krokig landsväg med några backar och krön?

I detta nummer siktar vi in oss på våra ungdomar, framtidens arbetskraft. Vi kan se att ungdomar idag blir allt äldre när de tar klivet in på arbetsmarknaden första gången, samtidigt som vi utbildar oss allt längre. År 1985 förvärvsarbetade minst 75 procent av alla 21-åringar medan vi idag når den siffran först vid 29 års ålder, enligt SCB. Vi vet att befolkningens utbildningsnivå är mycket högre idag än för 100 år sedan. Samtidigt har ökade kunskaper, allmänna och yrkesmässiga, varit avgörande förutsättningar till en produktivitetstillväxt som kompenserat det bortfall av livsarbets-tid som de allt längre utbildningstiderna medfört.

Att vi börjar arbeta allt senare gör att vi har mindre marginal att korrigera ett ”felaktigt” yrkesval. En allmänt allt högre utbildningsnivå när vi debuterar i arbetslivet gör att mer resurser på både personliga och samhälleliga planet lagts på ett yrkesval. Två fakta som gör det allt viktigare med väl underbyggda yrkesval. Val som tagit hänsyn till särskilda behov och medicinska begränsningar som t.ex. astma och allergi kopplat till yrkesvalet.

Joel Nilsson 4 år bygger en vulkan. Foto: Morfar Zoli Mikoczy.

Här kan alla som finns kring våra ungdomar bidra. Föräldrar, lärare och yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare, personal inom elevhälsan, primärvården, specialistvården (t ex på allergimottagningarna), på arbetsförmedlingen, vuxenutbildning o.s.v. Att utveckla samarbetet mellan olika yrkesgrupper i denna fråga är mycket viktigt. En grundbult för detta är breda och goda kunskaper om arbetsmiljön och arbetsmiljörisker. För att Sverige även i framtiden ska vara ledande i denna fråga anser vi att det är viktigt med ett nationellt kunskapscentrum för arbetsmiljöfrågor. Men framtiden för den nya myndigheten för Arbetsmiljökunskap, MynAK, som öppnade sina dörrar så sent som den 1 juni i år, verkar vara osäker.

Hela samhället tjänar på att våra ungdomar, oavsett när och hur de väljer yrkesbana, gör väl övervägda studie- och yrkesval. Alla förlorar när ungdomar blir sjuka eller p.g.a. sina medicinska förutsättningar inte kan arbeta kvar inom sitt yrke.

Följ med oss i detta nummer där vi sätter fokus på en del av de villkor unga, som är på väg eller just tagit steget ut i arbetslivet, ställs inför. Vi berättar om varför en hälsosam yrkesdebut/ett hälsosamt inträde i arbetslivet börjar redan i grundskolan och hur vi idag arbetar med att sprida kunskap och information kring yrkesval och hälsa.

Katrin Dierschke
Specialistläkare

katrin.dierschke@skane.se

Johan Andersson
Socionom

johan.p.andersson@skane.se
Arbets- och miljömedicin Syd

1. Ledare: Det ska börjas i tid!

2. Kalender.

Anslagstavla.

Nya rapporter från AMM

3. Stockholmsprojekt satte fokus på hälsosam yrkesdebut.

4. HINTA - Hälsosamt INTräde i Arbetslivet.
Minnesord: Kerstin Kronholm Diab.

5. Prekära anställningar riskfyllda för unga.

6. Vad vill du bli när du blir stor?

Kunskap ger valkompetenta unga!

7. Dagen då arbetsmiljön blev tema på socionomutbildningen!

8. Medicinsk yrkesvägledning på nätet.

ANSLAGSTAVLA

HURRA!

I år fyller AMM Syd 60 år. Detta kommer vi såklart att fira på diverse sätt.

Fredag 23 november under eftermiddagen kommer vi att bjuda på både tårta och föreläsningar. I ett 15-tal föreläsningar kommer vi, med både historiska och framtidsblickande anslag, beskriva vår verksamhet.

Detaljerat program är i skrivande stund inte spikat men kommer snarast att läggas ut på vår hemsida, så håll utkik där. Där kommer ni också att kunna anmäla er till denna eftermiddag (viktigt så att vi har tårta så det räcker åt alla).

<https://sodrasjukvardsregionen.se/amm/>

KALENDER

UTBILDNINGSDAG:

ARBETE MED HANDHÅLLNA VIBRERANDE VERKTYG - RISKBEDÖMNING, PREVENTION OCH MEDICINSK KONTROLL

Datum: Torsdag 18 oktober 2018

Plats: Gamla gästmatsalen. Medicon Village, Lund.

Vid frågor Ulla Andersson

Jenny Greemark-Simonsen

kontakta: ulla.bk.andersson@skane.se

jenny.greemark-simonsen@skane.se

eller telefon : 046 -17 31 85

UTBILDNING:

MÄTUTBILDNING FÖR KEMISKA & FYSIKALISKA FAKTORER I ARBETSMILJÖN

Datum: 6-8 november 2018 (avsnitt 1) (avsnitt 2 i februari 2019)

Plats: Arbets- och miljömedicin Syd. Medicon Village, Lund.

Vid frågor kontakta: Jakob Riddar jakob.riddar@skane.se

KURS:

HEL- OCH DELKROPPSVIBRATIONER

Datum: 27-28 november 2018

Plats: Gamla gästmatsalen. Medicon Village, Lund.

Vid frågor kontakta: Jan-Eric Karlsson jan-eric.y.karlsson@skane.se

Mer information om och anmälan till våra kurser och utbildningar finns på vår hemsida <http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/utbildningar/>.

UTBILDNINGSDAG:

FÖRELÄSNINGAR I YRKES- OCH MILJÖDERMATOLOGI MED ANLEDNING AV ATT PROFESSOR OCH ÖVERLÄKARE MARLÉNE ISAKSSON LÄMNAR POSTEN SOM SEKTIONSCHEF PÅ YMDA.

Datum: 23 november 2018, kl 8:30-15:45

Plats: High Court (Gamla hovrätten), Malmö.

Anmälan (senast 31/10) och frågor till: Linda.R.Ljungberg@skane.se

NYA RAPPORTER FRÅN AMM SYD

Besök <http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/rapporter/> för att se AMM Syds senaste rapporter.

Eller klicka på respektive sida nedan i nätupplagan för att direkt öppna rapporten.

- 1 Mät rapport – Exponeringsmätning av oorganiskt damm, mangandamm och buller på svetsföretag A.
- 2 Mät rapport – Exponeringsmätning av oorganiskt damm, mangandamm och buller på svetsföretag B.
- 3 Mät rapport – Exponeringsmätning av oorganiskt damm, mangandamm och buller på svetsföretag C.
- 4 Vibrationsnivåer vid ortopedteknisk verksamhet.
- 5 Handarmvibrationer och helkroppsvibrationer under Segwaykörning.
- 6 Road paving, with and without rubber modified bitumen.

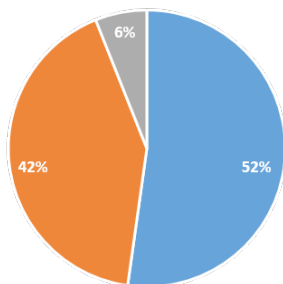
STOCKHOLMSPROJEKT SATTE FOKUS PÅ HÄLSOSAM YRKESDEBUT

Elevens studie- och yrkesval har stor betydelse för hur livet kommer att utvecklas, ändå är det få elever som idag får information om vad de utifrån sin hälsa bör tänka på när de skall välja gymnasieprogram. Som en del i ett projekt, Hälsosam Yrkesdebut, på Centrum för arbets- och miljömedicin i Stockholm har vi därför kartlagt hur skolor arbetar med medicinsk studie- och yrkesvägledning (medicinsk SYV) och arbetsmiljöarbete. Kartläggningen omfattade både skolans eget arbetsmiljöarbete vid undervisningen och under arbetsplatsförlagt lärande på gymnasiernas yrkesprogram.

Vi skickade ut webbenkäter till rektorer, studie- och yrkesvägledare, skolsköterskor och yrkeslärare på alla Stockholms grundskolor och till de gymnasier som hade yrkesprogram. Totalt skickades enkäter ut till 1154 personer och 34 procent av dem svarade. Studie- och yrkesvägledare svarade i högst utsträckning (63 procent) och därefter skolsköterskorna (48 procent). Enkäterna kompletterades med fem fokusgruppsintervjuer som genomfördes med yrkeslärare, studie- och yrkesvägledare och skolsköterskor. Deltagarna kom från både kommunala skolor och friskolor.

Otydligt ansvar och behov av ökat samarbete

Av de som svarade på enkäten tyckte nästan alla att medicinsk SYV är viktigt (se figur). Men många svarade att det saknades riktlinjer på hur medicinsk SYV skall bedrivas. Det framkom att rektorerna ofta delegerade ansvaret för medicinsk SYV till studie- och yrkesvägledarna eller till elevhälsan samt att ledningen på skolorna sällan har rutiner eller genomför kontroller för att säkerställa att medicinsk SYV bedrivs.

Figur. Diagrammet visar svaret på frågan om hur viktig den medicinska studie- och yrkesvägledningen är. Frågan ställdes till rektorer, studie- och yrkesvägledare, skolsköterskor på grundskola samt till yrkeslärare på gymnasium.

■ Mycket viktig ■ Viktig ■ Inte särskilt viktig

Både skolsköterskor och studie- och yrkesvägledare önskar ett ökat samarbete kring medicinsk SYV och anser att detta skulle underlättas om studie- och yrkesvägledare ingår i elevhälsan vilket de inte alltid gör idag. Samarbetet försvåras också av att det inte finns någon samordning mellan skolsköterskor och studie- och yrkesvägledare, exempelvis med avseende på arbetstider eller kring det regelverk som rör sekretess.

Vill bidra till välgrundade val

I undersökningen vill studie- och yrkesvägledare och skolsköterskor att eleven ska kunna göra ett yrkesval utifrån sina egna behov och förutsättningar. Samtidigt vill

man inte krossa några yrkesdrömmar. Att bidra till välgrundade val försvåras av brist på kompetens, samarbete och resurser, även om personalen i högre utsträckning skulle vilja arbeta förebyggande. Studie- och yrkesvägledare och skolsköterskor ansåg att medicinsk SYV och arbetsmiljöfrågor bör få ett större utrymme på respektive grundutbildningar. Idag får de oftast inhämta sina kunskaper på egen hand. Nästan alla studie- och yrkesvägledarna anser sig också ha brister i kunskap om arbetsmiljörisiker.

I enkäterna svarade yrkeslärarna att de har goda kunskaper om arbetsmiljöförhållanden och risker i de yrken som yrkesprogrammen syftar till och att de förmedlar detta vidare till eleverna. Samtidigt framkom det i fokusgruppsintervjuerna att de upplever brister i skolans fysiska miljö och att det ibland saknas en gemensam syn inom lärargruppen på förebyggande åtgärder och attityder till att använda skyddsutrustning. De flesta yrkeslärarna svarade att elevernas intresse för arbetsmiljö är lågt.

Vad behöver göras?

Denna kartläggning visar att det behövs tydligare riktlinjer från ledningen, både lokalt på skolor men också från Skolverket hur medicinsk studie- och yrkesvägledning skall bedrivas och genomföras på skolorna. Ett ökat samarbete behövs mellan skolsköterskor och studie- och yrkesvägledare i arbetet med medicinsk SYV. Elever har rätt att få information om risker och möjligheter inom olika yrken för att kunna välja utifrån egna behov och förutsättningar. Det behöver tydliggöras vem som ansvarar för arbetsmiljöundervisningen och att medicinska kontroller utförs när detta krävs. I dagsläget skiljer sig nämligen uppfattningen om detta åt mellan yrkesgrupperna. Arbetsmiljöundervisningen i skolan behöver prioriteras som en självklar del i undervisningen. Kunskapsnivån och kompetensen behöver höjas både inom medicinsk SYV och arbetsmiljö och dess risker samt hur man arbetar förebyggande.

Marina Jonsson

Allergisamordnare, med dr
marina.jonsson@sll.se

Centrum för arbets- och miljömedicin, Stockholm

Medicinsk studie- och yrkesvägledning

Genom medicinsk studie- och yrkesvägledning (medicinsk SYV) uppmärksammar skolan den enskilda elevens medicinska förhållanden och känslighet för att minska risken för att eleven drabbas av ohälsa under utbildningen eller i sitt framtida yrkesliv. Det kan t.ex. röra sig om allergier eller annan överkänslighet med astma, eksem eller reumatism, diabetes eller neurologiska sjukdomar. Eleven bör göras uppmärksam på hälsorisker och tidiga tecken på ohälsa genom att arbeta så riskfritt som möjligt.

Medicinska kontroller

Enligt arbetsmiljölagen ska elever i vissa fall genomgå medicinsk kontroll. Kontrollerna ska genomföras av, eller under ledning av behörig läkare. Även lärarna omfattas av lagstiftningen.

HINTA – Hälsosamt INTräde i Arbetslivet

Många unga människor söker sig till de arbets- och miljömedicinska kliniker i Sverige p g a besvär kopplade till arbetet. Antalet har ökat och vanliga problem är astma, eksem, vibrationsskador och besvär i rörelseorganen. I många fall leder besvären till sjukskrivning, arbetsbyte eller omskolning, vilket är kostsamt både för individen och samhället. Med bättre information innan studie- och yrkesvalet skulle dessa problem kunna förebyggas.

På alla Arbets- och miljömedicinska (AMM) kliniker i landet har vi sett ett ökat behov av förebyggande insatser och ökade kunskaper inom området arbetsmiljö i medicinsk studie- och yrkesvägledning för att förebygga arbetsrelaterade sjukdomar hos unga. För att bättre kunna samordna våra insatser bildade vi i november 2017 ett nationellt nätverk som har fått namnet HINTA, Hälsosamt INTräde i Arbetslivet. Alla AMM-kliniker i Sverige medverkar med olika professioner som sjukskö-

terskor, yrkeshygieniker, läkare, psykologer, fysioterapeuter, socionomer, kuratorer och ergonomer.

Genom nätverket hoppas vi kunna påverka beslutsfattare och myndigheter för att möjliggöra ett hälsosamt inträde i arbetslivet och ett långsiktigt hållbart arbetsliv. Vi vill verka för att kompetensen inom medicinsk studie- och yrkesvägledning höjs ute i skolorna och att ämnet ”medicinsk studie- och yrkesvägledning” ingår i högskolornas utbildningar till studie- och yrkesvägledare.

Förutom studie- och yrkesvägledare vill vi nå ut till elevhälsoteamen, lärare och yrkeslärare, handledare, skol- och universitetsledningar, primärvården och specialistvården t.ex. astma-KOL-team och barn- och ungdomsallergologer. Myndigheter, beslutsfattare och andra aktörer såsom Skolverket, Arbetsförmedlingen, Arbetsmiljöverket, Prevent samt den nybildade Myndigheten för arbetsmiljökunskap ([MynAK](#)) tillhör också målgruppen.

Katrin Dierschke
Specialistläkare

katrin.dierschke@skane.se
Arbets- och miljömedicin Syd

Kerstin Kronholm Diab 1952-2018

Vår arbetskamrat och vän Kerstin har lämnat oss. Efter sjuksköterskeutbildningen vidareutbildade hon sig till företagssköterska. I denna roll kom hon i kontakt med Yrkes- och miljömedicin i Lund, nuvarande Arbets- och miljömedicin Syd, där hon 1991 anställdes som Regionmiljösköterska. Hon blev en mycket uppskattad medarbetare; kunnig, flitig och engagerad i patienterna, i det förebyggande arbetet och i sina arbetskamrater.

Kerstin brann för att höja miljösköterskornas kompetens och var starkt bidragande till gruppens utveckling i att bli viktiga koordinatörer i våra komplicerade fältstu-

dier på arbetsplatserna och i den yttre miljön när hälso-risker skulle kartläggas. Hon insåg betydelsen av utbildning i det förebyggande arbetet och var i många år engagerad i AMMs utbildning av företagssköterskor. För lärare vid frisörutbildningen på de sydsvenska gymnasieskolorna tog hon initiativ till återkommande utbildningsdagar om förebyggande av yrkessjukdomar. Kerstin brann också för frisörerna, en grupp som hon ansåg vara bortglömd i arbetsmiljöfrågor trots de många problem som finns i yrket, och det var i denna grupp hon utförde sitt internationellt erkända forskningsarbete. Hon studerade inte enbart överkänsligheten i luftvägarna som följd av frisörkemikalierna utan också vad besvären betydde för livskvaliteten. Allt i syfte att förebygga skador och förbättra rådgivningen till de drabbade. Hon var mitt uppe i detta arbete när sjukdomen kom i vägen. Ändå förmådde Kerstin att färdigställa sin doktorsavhandling om frisörernas luftvägssjukdomar och livskvalitet och disputerade våren 2014.

Kerstin var en omtänksam och klok person med stort hjärta och stor integritet. Trots hennes stora engagemang i arbetet hade hon alltid sin familj i centrum. Nu när hon är borta går våra tankar till dem. Vi saknar henne.

Jörn Nielsen
Else Åkerberg Krook
Eva Assarsson
Ulla Andersson

Vad vill du bli när du blir stor?

Frågan ställs ofta till våra barn. Drömmarna om yrkesval kan skifta från en dag till en annan: rockstjärna idag och hårfrisör imorgon. För vissa håller drömyrket sedan barndomen i sig, medan det för andra kan vara svårare att veta vilket yrkesområde som passar just en själv. Intresse och talang är viktigt att ta hänsyn till, men den som har haft eksem som barn bör också tänka på det vid val av yrkesinriktning.

Eksem under barndomen, i synnerhet handeksem, tyder på en känsligare hud än genomsnittet, med en tredubblad risk att drabbas av eksem i vuxen ålder. Även om eksemet skulle försvinna under tonåren, så är skyddet i huden mindre motståndskraftigt mot yttre påfrestningar, såsom kemikalier, vatten och nötning. Handeksem är den vanligaste arbetsrelaterade hudsjukdomen i Sverige. Den orsakar personligt lidande, och genererar stora kostnader för samhället i form av sjukfrånvaro, ökad sjukvårdskonsumtion eller eventuellt arbetsbyte.

Yrken som innebär extra påfrestningar på huden kan vara speciellt riskfyllda. Hårfrisörer, sjukvårdspersonal och lokalvårdare är några exempel på särskilt utsatta yrkesgrupper, vilket gör att kvinnor är överrepresenterade bland de drabbade.

Frågan är då om unga individer, med tidigare besvär av barneksem, som står i begrepp att välja yrkesinriktning bör avrådas helt från samtliga så kallade riskyrken?

Nej, fullt så drastiskt behöver det inte vara, men yrkesvägledning för unga individer som har haft eksem som barn är mycket viktig. Individerna bör informeras om möjliga risker och preventiva skyddsåtgärder, som bland annat lämplig skyddsutrustning, god handvård, och minskad kontakt med tvål, vatten och hudirriterande ämnen. För den som i alla fall väljer att satsa på ett riskyrke kan det vara klokt att ha en reservplan. Personer som under utbildningens gång blir allergiska mot ett ämne som finns på arbetsplatsen kan behöva byta arbete om det inte går att undvika kontakt med ämnet. Men med riktad yrkesvägledning och information till den som är på väg ut i yrkeslivet om hur man bäst skyddar sin hud mot eksem, ökar förutsättningarna för ett långt och hållbart yrkesliv.

Henrietta Moliner-Passlov
Kurator

henrietta.moliner-passlov@med.lu.se
Yrkes- och miljödermatologi, Malmö

KUNSKAP GER VALKOMPETENTA UNGA!

Vissa yrken kan innebära en förhöjd risk för ohälsa och i somliga måste också särskilda medicinska krav vara uppfyllda. Detta har lett till en extra insats från AMM Syd för att sprida kunskap till yrkeslärare, elevhälsan och studie- och yrkesvägledare. Ambitionen är att de som möter unga människor på väg ut i arbetslivet ska få en ökad medvetenhet om vilka medicinska aspekter som kan påverka elevernas yrkesval.

Yrkeslärarna har en nyckelroll i att sprida kunskap om arbetsmiljöns betydelse för hälsan och hur arbets-skador som exempelvis astma, vibrations- och belastningsskador kan förebyggas. Sedan 2014 arrangerar AMM Syd en återkommande utbildningsdag för bygglärare på gymnasieskolor i Södra sjukvårdsregionen. Bakgrunden var ett ökat remissinflöde till oss av patienter med vibrationsskada, flertalet anställda i byggsektorn och dessutom unga. Utbildningsdagen planeras och genomförs i samarbete med skolorna och där deltar också representanter från byggföretag, Arbetsmiljöverket och fackliga ombud i en paneldiskussion.

I höst planeras, tillsammans med YMDA, en motsvarande utbildning för vårdlärare i regionen, även här i samarbete med skolan.

Hösten 2016 startade AMM Syd ett utbildningsseminarium "Hälsosam yrkesdebut – riskyrke – vad är det?", riktat till studie- och yrkesvägledare och elevhälsan i Södra sjukvårdsregionen. Uppslutningen har varit stor. Hittills har vi anordnat 11 interaktiva seminarier med totalt mer än 500 deltagare, där vi tar upp allergi, astma, eksem, ergonomisk belastning, vibrationer samt lagstiftning kopplad till vissa exponeringar och hälsotillstånd. Då efterfrågan att diskutera psykisk ohälsa i arbetslivet var stor redan från start är det nu en del av seminariet.

— Det har varit svårt att hitta en form som passar kring temat psykisk ohälsa, men jag tror vi har hittat rätt. Vi diskuterar vad som generellt upplevs som bra arbetsmiljö och dess möjligheter för psykiskt välbefinnande, vilket är relevant för deltagarna i deras möte med eleverna men även i deras egen arbetsmiljö, berättar Johan Andersson, socionom på AMM Syd.

Sedan våren 2018 håller AMM Syd utbildning med temat "Hälsosam yrkesdebut" för studenter på studie- och yrkesvägledarutbildningen, Malmö universitet, på campus i Malmö och Varberg.

— Genom att redan under utbildningen få medvetenhet och kunskap om den medicinska delens betydelse hoppas vi att framtidens studie- och yrkesvägledare ytterligare kan bidra till att vi får valkompetenta elever. Vi mötte stor entusiasm och nyfikenhet kring de medicinska frågorna, förklarar Katrin Dierschke, läkare, AMM Syd.

Detta är ett led i arbetet med att sprida kunskapen på bred front i samhället och förhoppningen är att framöver nå ut till fler branscher och samhällsaktörer.

Katrin Dierschke
Specialistläkare

katrin.dierschke@skane.se

Jenny Gremark-Simonsen
Ergonom

Johan Andersson
Socionom

Ulla Andersson
Miljösköterska

Arbets- och miljömedicin Syd

Prekära anställningar riskfyllda för unga

Unga som ska in på arbetsmarknaden ställs inför många utmaningar. Trots goda utsikter att hitta ett jobb under rådande högkonjunktur har många svårt att hitta ett fast jobb med goda villkor. En del får snarare en osäker start på arbetslivet som kan få ekonomiska, sociala och hälsorelaterade konsekvenser.

Prekär anställning är ett begrepp som försöker fånga flera aspekter av osäkra eller otrygga anställningar bland annat anställningens längd och anställningsform. En prekär anställning karaktäriseras av en obalanserad relation mellan arbetsgivare och arbetstagare. Arbetstagaren är i en utsatt situation och kan bli utbytt eller förlora sin anställning, sakna möjlighet att påverka arbetstider eller lön, eller ha en lön som inte är skälig. Arbetstagare kan också ha svårt att utöva sina rättigheter, så som att sjuk-anmäla sig vid sjukdom eller ta ut semester.

”Jag jobbar 10–12 timmar om dagen, sju dagar i veckan och tjänar runt 2 000–2 500 efter skatt, i bästa fall 3 000 i veckan”

Cykelbud Uber eats (ETC Stockholm)

Prekära anställningar på den svenska arbetsmarknaden

Arbetsmarknaden har de senaste decennierna präglats av ökad internationell konkurrens, återkommande ekonomiska kriser och snabb IT-utveckling. Användandet av flexibel arbetskraft har ökat, så som bemanningsföretag, egenanställning och tidsbegränsade anställningar. Andelen visstidsanställda har ökat från 11 procent under 1990-talet till 17 procent år 2016. Utöver det har de längre vikariaterna ersatts av flera kortare, behovsbaserade, visstidsanställningar. Under 2014 var 25 procent av de visstidsanställda timanställda och 15 procent var behovsanställda, de anställningsformer som är mest utsatta på grund av deras oförutsägbarhet.

Vid så kallad precisionsbemanning drivs den behovsbaserade anställningen till sin spets. För att minska kostnaderna planeras grundbemanningen utifrån en minimivå som kompletteras med visstidsanställda och/eller hyrpersonal från bemanningsföretag just de timmarna då de behövs, till exempel några timmar under sen eftermiddag inom dagligvaruhandeln. För den anställde kan detta innebära korta, osammanhängande perioder av arbete, många arbetsplatser och ett utanförskap gentemot den fasta personalen.

”Ska man behöva jobba hundra jobb för att få fast anställning?”

Undersköterska (Kommunal)

Unga och prekära anställningar

Som ung med begränsad arbetserfarenhet kan det vara svårt att slå sig in på arbetsmarknaden. Det är lätt att hamna i en situation där man ”tar vad en kan få” för att undvika arbetslöshet. Statistik från 2014 visar att ungefär 80 procent av de som tidigare varit arbetslösa, oavsett

ålder, och övergått till anställning börjat med en visstidsanställning. Bland 16-24-åringar hade mer än hälften en tidsbegränsad anställning. Många tycker att visstidsanställning är helt ok, men totalt sett föredrar omkring två tredjedelar en fast anställning.

Prekära anställningar kopplade till flera risker

Vid Karolinska Institutet pågår flera forskningsprojekt som behandlar prekära anställningar, gällande hälsoeffekt. Nya studier visar samband mellan både att ha flera jobb samtidigt och att arbeta på ett bemanningsbolag med högre risk för arbetsolyckor, samt mellan att ha en otrygg anställning och psykisk ohälsa.

Tvärt om vad man kan tro visar dessa sammanställningar att visstidsanställning i sig varken kan kopplas till ökad risk för olyckor eller mental ohälsa. Eftersom alla möjliga anställningar ingår i denna grupp är det inte lätt att studera. Sannolikt är det inte själva kontraktsformen som leder till ohälsa, utan ett antal andra aspekter. Till exempel är tidsbegränsade anställningar ofta kortvariga och innehas ofta av unga med begränsad arbetserfarenhet. Brist på introduktion, att ofta vara ”ny på jobbet” och osäkra framtidsutsikter är sannolikt några av de underliggande faktorer som kan kopplas till stress, ohälsa och ökad risk för arbetsolyckor - inte anställningsformen i sig.

”Mina barn de tror inte på mig längre när jag säger att vi ska hitta på saker, för jag kan alltid bli inringd. Vad ska man göra, man måste försörja sig.”

Undersköterska (Kommunal)

Prekära anställningar påverkar också socialt och ekonomiskt. En osäker inkomst kan leda till svårigheter att få bostadskontrakt, ta lån till boende och bil eller ta beslut att bilda, och senare att försörja, en familj. Oförutsägbara arbetstider kan leda till att den anställde behöva ställa in planer i sista minuten för att med kort varsel hoppa in och jobba vilket påverkar relationen till vänner och familj. För många med prekär anställningar är det vanligt att tacka nej till sociala aktiviteter för att de kan behöva jobba eller för att de inte har råd.

Johanna Jonsson
Doktorand

johanna.jonsson@ki.se

Theo Bodin

Post Doc, ST-Läkare

Enheten för Arbetsmedicin, Karolinska Institutet

Vad är egenanställning?

En egenanställning innebär att man blir anställd i ett företag för egenanställda, ett egenanställningsföretag. Företaget fungerar som arbetsgivare, medan de egenanställda utvecklar sin egen karriär genom att ta in olika uppdrag. Kunden får en faktura från egenanställningsföretaget som i sin tur betalar ut lön till den egenanställda.

Läs mer på: <http://www.egenanstallning.org/>

Dagen då arbetsmiljön blev tema på socionomutbildningen!

Under en härlig vårdag i maj gavs socionomstudenterna på socialhögskolans femte termin i Lund möjlighet till föreläsningar, erfarenhetsutbyte och diskussioner kring aktuella arbetsmiljöfrågor. Information om arbetsmiljölagen blandades med fördjupning kring centrala begrepp i föreskrifter. Frågor kring sjukstatistik diskuterades och analyserades i förhållande till den kommande yrkesrollen. Studenter och handledares erfarenheter från fältet lyftes upp och kunskaper delades.

Idén med dagen var sprungen ur en referensgrupp där Arbets- och miljömedicin Syd varit sammankallande. Gruppen syftade till att dela kunskap kring aktuella utmaningar i arbetsmiljön inom socialtjänsten och bestod av representanter från bl.a. Arbetsmiljöverket (AV), Försäkringskassan, Socialhögskolan i Lund och forskare vid Lunds Universitet. Där uppmärksammades tidigt att kunskaper kring arbetsmiljöfrågor bland dem som arbetade i socialtjänsten kunde förbättras. Tanken föddes då att redan under socionomutbildningen sprida kunskap kring arbetsmiljöfrågor inom yrket i ett förebyggande syfte. Förhoppningen var att studenterna skulle bli mer rustade för yrkeslivet och ha en ökad medvetenhet om arbetsmiljöfrågor.

Erfarenheter från fältet

Under själva temadagen gavs studenterna och handledarna möjlighet att i en dialogövning berätta om sina egna erfarenheter från arbetsmiljön de befann sig i. Deltagarna fick berätta vilka observationer som gjorts på fältet, vilka tankar de hade, känslor de fick och frågor som uppkom. Bilden som deltagarna målade upp bekräftade det vi idag vet kring vilka arbetsmiljöutmaningar som finns inom yrket.

Utmaningar och möjligheter

Vi vet att socionomyrket är utsatt för många utmaningar, inte minst risken för hot- och våld. Enligt Arbetsmiljöverket har socialtjänsten på senare år haft stora problem med hög arbetsbelastning, bristande introduktion av nyanställda och stor personalomsättning. En av de vanligaste yrkesrollerna som socionom är socialsekreterare inom socialtjänsten. Arbetsvillkoren för denna grupp har förändrats över tid och det råder idag ofta en obalans mellan krav och resurser, vilket bekräftades under temadagen. Samtidigt uppmärksammades också den glädje, stolthet och drivkraft som finns i yrkesrollen.

Att hjälpa utsatta individer när livet plötsligt tagit en oväntad vändning eller att skydda utsatta barn ger motivation och styrka i yrkesrollen, en positiv drivkraft i ett yrke med stora utmaningar. Förhoppningen nu är att detta ska kunna bli ett återkommande och stadigt inslag i socionomutbildningen.

Johan Andersson
Socionom

johan.p.andersson@skane.se
Arbets- och miljömedicin Syd

Detta är YMDA

Yrkes- och miljödermatologiska avdelningen i Malmö utreder hudsjukdomar som misstänks ha med arbetet att göra, men även sådana som misstänks orsakade av fritidsaktiviteter och faktorer utanför arbetsmiljön. Remiss behövs för utredning och kan skrivas av läkare, företagssköterska, skyddsombud, tandläkare, försäkringskassa eller arbetsförmedling.

Tidsbokning/avbokning: 040-33 78 72, 040-33 65 16 mellan kl 8.00 – 16.00.

Fler kontaktuppgifter hittar du på www.skane.se/SUS/YMDA

Behöver DU hjälp från AMM Syd?

Så här når du oss:

Mottagning: 046-17 31 85

Lab: 046-17 31 95

Telefontider Mottagning & Lab:

Mån – Tor: 08:30-16:00 Fre: 08:30-15:00

Eller maila till:

amm@skane.se ammlab@skane.se

Vi har en fråga-svar-funktion för arbets- och miljömedicinska frågor från Blekinge, Kronoberg, Skåne och södra Halland. Yrkeshygieniker, miljöhygieniker eller läkare svarar på frågor alternativt hänvisar till den aktör som är mest lämpad att bistå med hjälp.

Telefontider Fråga-svar:

Mån – Fre: 09:00-15:00

Se vår hemsida för mer info:

<https://sodrasjukvardsregionen.se/amm/>

LÄNKHJÄLP

I dagens texter blir det allt vanligare med länkar. Vi använder oss så klart av detta även i Bulletin, och hänvisar i dessa ofta till rapporter eller äldre nummer av Bulletin.

Tyvärr är länknamn till våra hemsidor ofta långa och otympliga att skriva ut i sin helhet. Här kommer lite tips för att lättare hitta:

AMM Syd:s hemsida:

<http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/>

För rapporter sök vidare under:

Rapporter och sök i kategorierna

För äldre nummer av Bulletin sök i:

Bulletin - Tidigare utgåvor

För kurser - utbildningar sök under:

Utbildningar

För helt klickbara länkar se vår elektroniska utgåva av Bulletin:

<http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/bulletin/>

Medicinsk yrkesvägledning på nätet

Med finansieringshjälp från Statens Folkhälsoinstitut, AFA Trygghetsförsäkring och Folkhälsoanslaget har Centrum för arbets- och miljömedicin i Stockholm skapat webbplatsen JobbaFrisk.se. Denna webbplats vänder sig till personer som har astma, allergi eller eksem och står i begrepp att välja utbildning eller yrke. Även studie- och yrkesvägledare, skolhälsovården eller föräldrar kan ha nytta av informationen. Jag tog en pratstund med Katrin Dierschke, specialistläkare vid AMM Syd, för att ta reda på vad webbplatsen innehåller och vilken betydelse den kan ha i ett förebyggande arbete.

— På JobbaFrisk.se kan du hitta mycket information om yrkesvalet och vad du ska tänka på när du har allergier, astma och/eller eksem. Det finns en jobbguide med information om olika yrken, allt från badmästare och bagare till veterinär och VVS-montör. Där finns information om vilka risker som finns i yrket med tanke på ovanstående besvär och hur du kan förebygga och undvika dessa. Det finns också en informationsfilm om handeksem. Under sidrubrikerna Om allergi, Ordförklaringar och Frågor och svar kan du läsa mer om dessa besvär och få svar på de vanligaste frågorna. Du kan även göra ett intressetest via Arbetsförmedlingens hemsida för att se vilka yrken som skulle kunna passa dig, säger Katrin Dierschke.

Hon tipsar också om att det finns ett snabbtest på sidan. Där kan man svara på åtta frågor för att få reda på om man riskerar att få astma eller eksem av vissa jobb. T.ex. om man har haft hösnuva, astma eller eksem som barn, om man tål att ha en ylletröja på sig o.s.v. Det ges också direkta råd vilka yrken eller inriktningar man bör undvika om man har sådana besvär och vilka som skulle passa bättre för en.

Katrin menar att det är viktigt att personer med dessa besvär gör kloka studie- och yrkesval. Vissa yrken ökar risken för allergi, astma och eksem. Har man dessutom dessa besvär sedan tidigare så kan de försämrav arbetet.

— I många yrken som t.ex. billackerare, byggnadsarbetare, frisör, nagel-terapeut, fransstylist o.s.v. utsätts man för damm och olika kemikalier. Flera av dessa kan ge allergi, astma och hudbesvär. Vissa yrken har också särskilda medicinska krav, t.ex. arbeten med s.k. härdplaster där det krävs att man genomgår en tjänstbarhetsbedömning. Har man astma är man inte tjänstbar i sådana arbeten. Detta betyder att eleven inte får lov att arbeta med dessa kemikalier. Alltför ofta har ungdomar kommit halvvägs i sin utbildning innan man tar upp detta och då kan det vara jättejobbigt att behöva byta inriktning eller utbildning. Förutom att det blir jobbigt för eleven själv så är det även kostsamt för samhället, konstaterar hon.

Katrin som regelbundet är ute och föreläser inom elevhälsan i Södra sjukvårdsregionen berättar att det redan idag är många som upptäckt webbsidan.

— Min uppfattning är att det är många skolsköterskor och studie- och yrkesvägledare som använder sidan vid elevsamtal inför studie- och yrkesvalen. Många rekommenderar också eleverna och deras föräldrar att gemensamt besöka den. Även lärare och yrkeslärare skulle kunna ha nytta av den i undervisningen. Jag kan verkligen varmt rekommendera den, avslutar hon.

Johan Andersson
Socionom

johan.p.andersson@skane.se
Arbets- och miljömedicin Syd

Bulletin informerar om den arbets- och miljömedicinska samt yrkes- och miljödermatologiska verksamheten vid Medicinsk Service, Skånes Universitetssjukhus i Malmö och Lunds Universitet.

Bulletin utkommer med fyra nummer (varav två tryckta) per år och är gratis.

Adress

Medicinsk Service,
Labmedicin,
Arbets- och miljömedicin Syd,
223 81 Lund
Tel 046-173185

amm@skane.se

<http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/>

Elektronisk utgåva

<http://sodrasjukvardsregionen.se/amm/bulletin/>

Ansvarig utgivare

Richard Davidsson
richard.davidsson@skane.se

Redaktör & Layout

Zoli Mikoczy
zoli.mikoczy@skane.se

Prenumeration och adressändring

Gudrun Persson
gudrun.persson@skane.se

Tryck

Media-Tryck, Lunds Universitet

ISSN

2000-3633

Artiklar publicerade i Bulletin får reproduceras mot uppgivande av källa.

LANDSTINGET BLEKINGE

REGION
KRONOBERG

BÄSTA LIVSPLATSEN
Region Halland

LUNDS
UNIVERSITET

 JOBBA FRISK
Om Yrkesval, Astma & Eksem